

A: Nekrologer

Poul Andersen
blev født den
1. januar 1894
i København.

Derfor kan
man se, at han
er 100 år gammel
den 1. januar 1994.

Han gik i
skole i København
indtil han blev
17 år gammel.

Han blev
indlagt i et
sygehus den 1. januar 1994.

Den 1. januar 1994
døde han af
et hjerteinfarkt.
Han blev 100 år gammel.

Han blev
begravet den 1. januar 1994
i København.
Han blev 100 år gammel.

Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

I det hele taget
blev han 100 år gammel.
Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

Den 1. januar 1994
blev han 100 år gammel.

Workday Live Log January 2008
David Anderson
Brydenave
2008 Anderson N
01 25 79 00

Donaudupin

Poul Andersen

8. juni 1901 – 19. juli 1985

Poul Andersens død i sommeren 1985 satte punktum for et langt og virksomt liv i sprogvidenskabens tjeneste. Han var lige fyldt 84 år, men næsten til det sidste aktivt involveret i flere større arbejder.

Begge hans forældre var fynboer, men de var flyttet til København, og efter sønnens fødsel bosatte de sig på Frederiksberg, hvor faderen var forvalter i Drewsens firma for elektriske artikler, og hvor sønnen voksede op. Poul Andersen var enebarn, men hans far sørgede for ikke at overbeskytte drengen, idet han f.eks. tog ham med på lange cykle- og badeture. Drengen var stærkt knyttet til sin muntre og livsglade mor, men hun døde, da han kun var 15 år.

Han gik i Niels Ebbesensvejens kommuneskole, hvor man tidligt opdagede hans musikalitet og begavelse. På skolens og sin mors initiativ, før hun døde, fik han friplads på Henrik Madsens skole, hvorfra han blev matematisk student i 1919. Han var glad for skolen og for sine kammerater, blandt lærerne var det lektor Th. A. Müller, der var den foretrukne, og som vist blev bestemmende for Poul Andersens valg af dansk som fag.

Han overvejede at tage engelsk og historie som bifag, men det blev til en konferens i nordisk filologi. Medvirkende hertil var sandsynligvis, at han allerede i de første studieår havde den nyudnævnte docent Johannes Brøndum-Nielsen som lærer.

Denne holdt i 1920 en række inspirerende forelæsninger og øvelser over dialekter og dialektforskning, der syv år senere udkom som bog. Hertil havde Poul Andersen forberedt et afsnit om fynsk. Men i øvrigt havde han i sit muntre og gæstfri hjem og i ferierne på Fyn haft mere kontakt med dialekttalende end københavnere normalt. Der kom på Lykkesholms Allé udover en hel del fynboer også en kreds af bornholmere.

Uden tvivl fik Brøndum-Nielsen hurtigt øje på den unge students evner, både på det videnskabelige, pædagogiske og organisatoriske område. I hvert fald fik han ham allerede i 1922 ansat som halvdags timelønnet assistent ved Udvalg for Folkemaal, der ikke før havde haft fast kontor, og som til 1929 måtte nøjes med to halvdags assistenter. Det betød naturligvis arbejde for Poul Andersen, men dog ved faget. Konferensen blev bestået i 1926, og umiddelbart herefter blev Poul Andersen ansat som sekretær ved Udvalg for Folkemaal. I 1929 blev han tillige undervisningsassistent i dansk fonetik ved Københavns Universitet, i 1942 opnåede han lektorudnævnelse i dansk dialektologi, i 1947 blev han videnskabelig assistent, men først i 1959 med professorudnævnelsen blev Poul Andersen fast ansat. Han fungerede til 1971. Samme år udkom *Studier i Dialektologi og Sproghistorie* tilegnede Poul Andersen på 70-års dagen (med bibliografi).

I sit virke ved Udvalg for Folkemaal var Poul Andersen på én gang den utroligt arbejdsomme medarbejder og den inspirerende leder. Som medarbejder var han i høj grad med både ved skrivebordet og i marken. Man benyttede i de første år endnu kun rent sproglige spørgelister, men efter at Poul Andersen havde udarbejdet en stor sag- og emneorienteret spørgeliste på grundlag af ordforrådet i Skautrups *Et Hardsyssemål* begyndte også på betydningssiden en mere systematisk materialeindsamling til den ordbog over de danske øsmål, som Udvalg for Folkemaal oprindelig var nedsat til at varetage som hovedopgave. Der var både i ind- og udland en stadig stigende interesse for sproget som form eller system, og specielt inden for dialektologien var der fokus på ord og sag-linien. Naturligt inspireret heraf ønskede Poul Andersen, at ordbogsartiklerne skulle indeholde dels en systematisk notation af lydformerne dels en solid saglig beskrivelse som grund-

lag for betydningsangivelserne. Med henblik på det sidste moment gik man sådan frem i praksis, at hver redaktør fik et antal emneområder til specialundersøgelser og redaktion. Poul Andersen har således redigeret eller forredigeret en meget stor del af sit saglige stof til ordbogen. Han fik i 1927 sat tidsskriftet Danske Folkemaal i gang og redigerede det i øvrigt selv til 1971. Det var tænkt som kontaktorgan til meddelere over hele landet og havde i de første årgange en fast spørgsmålsrubrik, men Udvalg for Folkemaals kontakt til meddelerne var dog oftest direkte. Han havde en enestående evne til at skabe kontakt til sine lokale hjælpere; han forstillede sig aldrig; måske netop derfor faldt han så godt ind i mange forskellige miljøer. Han kom i årenes løb stort set hele landet rundt som optegner. Fonografvalser, grammofoonplader og bånd vidner herudover om hans flid som optager af dialektprøver. Grammofoonoptagelserne måtte foregå i samarbejde med provinsmuseer og Statsradiofonien, Udvalg for Folkemaal fik aldrig selv en »radiovogn« som svenskerne.

Som leder var Poul Andersen sit instituts organisator og skaber, naturligvis bistået af de kolleger, der efterhånden kom til især ved Poul Andersens energiske indsats for at skabe forbedrede lønforhold og rimelige lokaleforhold. Efter perioder i trange omgivelser for Udvalg for Folkemaal først i Tøjhusgade, senere på 1. sal i Universitetsbiblioteket i Fiolstræde opnåede Poul Andersen, at institutionen i 1960 blev flyttet til St. Kannikestræde 13, ved overgang til universitetet under det nye navn Institut for dansk Dialektforskning. Herved løsnedes det lønmæssige bevillingsforhold til Carlsbergfondet, de sidst ansatte medarbejdere var udelukkende stats aflønnede. Men Poul Andersen sled for at opnå rimelige pensionsordninger for sine ældste kolleger og sig selv. Det lykkedes til dels især ved imødekommenhed fra Carlsbergfondets side.

Ikke blot fra institutside blev der trukket på Poul Andersens administrative talent, han var således ud over at være redaktør af instituttets tidsskrift og dets serieudgivelser fra 1935 tillige sekretær i udgiverselskabet Universitets-Jubilæets danske Samfund i mere end et halvt århundrede. Fra 1927 redigerede han med vekslende kolleger Acta Philologica Scandinavica's bibliografi, fra 1952 var han medredaktør af tidsskriftet.

Poul Andersens videnskabelige produktion blev indledt med forskellige udgaver. Den første kom i stand på Brøndum-Nielsens foranledning; det var udgivelsen af Peder Jacobsens prisarbejde fra 1885, *Mundarten i Flemløse Sogn*. Opgaven er forbilledligt løst og indebar, at Poul Andersen måtte sætte sig grundigt ind i vestfynsk. Bogen forelå færdig i 1933.

I 1938 havde Poul Andersen en anden vigtig udgave om fynsk færdigtrykt, nemlig Rasmus Rasks ungdomsoptegnelser af fynske ord og talemåder, notater til en fynsk grammatik og en lille lydskreven sprogprøve under titlen: *De fynske Bønders Sprog*. Arbejdet med disse Rask-manuskripter var vanskeligt, men udgaven er redigeret med stor indlevelse og dygtighed. I Poul Andersens værdifulde indledning vises bl.a., hvordan Rasks »lydskrift«, der var under stadig udvikling, når sit klimaks med hensyn til fonetisk og fonematisk troværdighed i den lille fynske sprogprøve. En slags forstudie til udgaven foreligger i afhandlingen *Nogle Fejl i Rasks Lydopfattelse* i festskriftet til Dahlerup 1934. I øvrigt havde Poul Andersen i 1937 bidraget til samleværket *Fra Rask til Wimmer* med en værdifuld afhandling, der oprindeligt var blevet holdt som foredrag, om Rasmus Rask som lingvist. Der lægges særlig vægt på at demonstrere Rasks evne til trods sparsomt materiale at orientere sig i et sprog og intuitivt at fornemme dets struktur og på at påvise hans overvejende synkroniske sprogsammenligning.

Der kunne trækkes en hel del andre udgaver frem af rent sprogligt-dialektale arbejder eller af sprogligt-etnologiske og folkloristiske beskrivelser, alle med grundig og skønsom tilrettelæggelse af materialet og i flere tilfælde med originale studier i indledningerne. En af udgaverne står tidsmæssigt lidt for sig selv. Det drejer sig om en facsimileudgave af et Hans Vingaard-tryk fra 1531 med titelen *En merckelig grundfest Disputatz*. Det er et reformationsskrift, oversat fra tysk af en i øvrigt ukendt Jens Peerszøn, hvis sydøstjyske proveniens Poul Andersen sandsynliggør i en indledende sprogbeskrivelse, hvis vigtigste resultat er en redegørelse på komparativt grundlag for oversættelsens ortografi, der karakteriseres som »det betydeligste eksempel på en Spire til en jyskpræget ortografisk Norm.«

Som det gælder for de fleste af Poul Andersens udgaver er også hans ypperlige sprogligt-

etnologiske forfatterskab forbundet med hans interesser, som de udfoldede sig for ordbogen. I 1949 bidrog han til Festskrift til H. P. Hansen (Herning) med den betydelige og spændende afhandling *Væv og Væild* om vævens jyske navne. Den genstridige vest- og sønderjyske vævild bringes elegant sprogligt og sagligt på plads som en falsk singularissubtraktion af et oprindeligt pluralt væv(i)lleder, hvis andetled har betegnet skråtstillede vævestøtter, hvorved navnet frembyder en parallel til andre nordiske og øvrige germanske navne for væven. Et andet vigtigt arbejde vedrørende væve-terminologi er afhandlingen om navne på søller, *Forms and names of heddles*, der er trykt i det svenske tidsskrift Folk-liv (1951), hvis redaktion Poul Andersen var medlem af fra 1938. Udover vævning var Poul Andersens vigtigste ord og sag-områder tækning, bødkerarbejde og andet arbejde med træ fra skovning til arbejdet med bindingsværk og gårdens hele indretning. En hel del mindre arbejder vidner herom.

Mindre teknisk-etnologiske end de nævnte arbejder, men præget af samme skabende sproglige fantasi, er en række ordhistoriske eller ordetymologiske bidrag trykt i forskellige tidsskrifter og festskrifter. Morsomme eksempler på sådanne ordstudier er udredningerne om prossekage i Danske Folkemaal 1 og 2 og om pisallike i festskriftet til Ole Widding fra 1977. Det førstnævnte prossekage er ikke, som folkeetymologien har gjort det til, en slags lysebrød, bagt i den gamle store og mørke ovn, men hænger sikkert sammen med frisisk bros i betydningen »skør, som smuldrer let« om kager og brød. Det andet ord, pisallike, der på Fyn betyder anekdote eller opremsende vrøvlehistorie, på Stevns »lille rund pandekage«, sættes overraskende og overbevisende sammen med ordet psalter.

Poul Andersen har også en dialektgeografisk produktion bag sig. Hans virke som dialektgeograf blev indledt i 30'erne i forbindelse med nordiske planer om et skandinavisk ordatlas og med forarbejder hertil, men planerne standsede desværre. I 1974 skrev Poul Andersen i festskriftet til Kristian Hald om *Hvirvel og Vridel*, ord for et primitivt dørlukkesystem i Danmark og Sydsverige. Han skelnede klart mellem på den ene side illustrationskort og på den anden side »Sprachatlas als Forschungsinstrument« eller med Gilliérons ord: stumme kort som forskeren får til at tale. I den nævnte afhandling kortlægger og tolker Poul Andersen de danske ord for dørlukket hørende til de to stammer i hvirvel og vridel. Det gøres elegant og overbevisende. Under kortlægningen af sydsvenske former bruger Poul Andersen kortet på gilliéronsk vis til at påvise nogle substansbetegnende »vikarord« i en stribe ned i Sydsmåland og Skåne, opstået fordi lukkeanordningen ændredes under påvirkning fra syd og vest. Nordsmåland bevarer derimod sit gamle ord vriel, vrelle for den nye »sag«. Træstumpen der hvirvler om sit søm og som har fortrængt den gamle »sag«, den vredne vidjebøjle.

Et unægteligt større og mere prætentivt dialektgeografisk arbejde end et nordisk atlas kom Poul Andersen med i som medarbejder og præsident for den nordiske sektion af Atlas Linguarum Europae. Hans dialektologiske erfaring og sproglige bon sens kom på flere områder det europæiske arbejde til gode, hvilket blev i høj grad værdsat.

Det fornemste resultat inden for Poul Andersens strukturalistiske forfatterskab er disputatsen *Fonemsystemet i Østfynsk på Grundlag af Dialekten i Revninge Sogn* fra 1958. Universitetskollegerne havde ventet på den, deres ansøgning om et ekstraordinært professorat til Poul Andersen var således indgivet allerede før alle medlemmer af bedømmelsesudvalget havde læst bogen, som man kan se det i universitetets årbog for årene 1958 til 1963 (professoratet blev senere gjort ordinært).

Det er en utroligt rig og spændende bog, i hvilken hele Poul Andersens sproglige intellekt folder sig ud. Gennem primæroptegnelsernes fintmærkede lydskrift får man et grundigt indtryk af substansen i den østfynske dialekt; når man har læst bogen, ved man, hvordan de taler på Fyn og hvordan de »synger«, for der er et stort eksperimentalfonetisk afsnit til beskrivelse af de tonale accenter, der først med Poul Andersens beskrivelse blev belyst dels eksperimentalfonetisk dels systematisk i alle relevante ordtyper over hele Fyn i øvrigt, der er således en række smukke farvelagte kort i bogen.

Den stigende tonale accent opfattes som (geografisk) stødvariant og inddrages i tolkningen af accentsystemet. Det er morsomt at se, hvordan Poul Andersen dybt inspireret af strukturel lingvi-

stik især i Louis Hjelmslevs udformning heraf alligevel forlanger af sin notation, at den skal være umiddelbart gennemskuelig og entydig i relation til substansen. Noget sådant er ikke tilfældet i Hjelmslevs skitse til tolkning af det danske udtrykssystem med særligt henblik på stødet. Det er denne entydighed og de skarpsindige, men alligevel enkle principper for tolkningen, som har bevirket at Poul Andersens bog har kunnet danne mønster for senere undersøgelser af ømål, endda i endnu højere grad, end det dengang kunne overskues af opponenterne. Disse havde i øvrigt næsten udelukkende lovord at medgive bogen, idet deres indvendinger mest gik på nogle ujævnheder i abstraktionsgrad og tolkningsniveau.

Til Poul Andersens kritisk-vurderende forfatterskab, som kort skal omtales, kan regnes den meget betydelige afhandling *Den bilabiale spirant i dansk* i festskriftet til Peter Skautrup (1956). I forbindelse med, at de dialektale kilder bag spirantfremstillingen i Johs. Brøndum-Nielsen Gammeldansk Grammatik korrigeres og fortolkes, anskues b > w udviklingen i indlyd i forbindelse med forlydsfonemet v- (af forskellig historisk oprindelse) og dettes dialektale og rigssproglige manifestation, samtidig at den gamle indlydsspirant holdes op mod klusilsvækkelsens forskellige resultater i lukke- og hæmmelyd også i skandinavisk perspektiv. Derigennem at Poul Andersen kan sandsynliggøre visse systembetingede og analogiske overgange, kan mindre sandsynlige fonetiske frem- og tilbageudviklinger undgås i spirantbilledet.

De kritisk-vurderende oversigter, Poul Andersen har givet i flere forskellige publikationer over dansk dialektologisk forskning, er skrevet med rolig overlegenhed; det er dansk dialektologis nestor, der uddeler ros og ris til kolleger og gamle elever. Tonen kan blive skarpere, som i Poul Andersens vægtige opposition trykt i Danske Folkemaal 15 fra 1949 mod Erik Kromans Musikalsk accent i Dansk, hvor kun den originale nybeskrivelse af ærøsk tilkendes sproglig værdi. Det er en retfærdig, korrekt og sober kritik fremført af en mand, der aldrig selv arbejder med uunderbyggede påstande.

Til billedet af Poul Andersen hører nogle ord om ham i hans egenskab af pædagog. Han var en fremragende lærer i begge sine discipliner; han varetog fonetikundervisningen også i en del år efter sin udnævnelse til lektor i dialektologi. Artikulationsfonetikken blev krydret med store ekskursioner ind i det nordiske og kontinentale, idet Poul Andersen var en lærd komparativ fonetiker, der kunne gengive lydene selv. Han kunne f.eks. få vokalovertonerne frem, så det lød som musikundervisning i auditorum 5.

Den dialektologiske undervisning blev drevet på et højt plan. Ud over at bibringe de studerende den nødvendige kundskabsballast i form af facts formidlede Poul Andersen indsigt i de klassiske dialektologiske retninger og nyere strømninger inden for sprogvidenskaben som helhed. For særligt interesserede blev der afholdt særkurser og optegnelsesekskursioner. Og der var mange særligt interesserede, idet langt de fleste sproglige specialeopgaver blev valgt i dialektologi. Som medarbejderne ved hans institut værdsatte eleverne Poul Andersens muntre og upåtrængende venlighed og hjælpsomhed. Han skrev også lærebøger for sine studerende. Både hans danske fonetik (i Nordisk Lærebog for Talepædagoger I fra 1954, hvor Hjelmslev skrev afsnittet om almen fonetik) og hans stencilerede *Orientering i dansk dialektologi* fra 1954 er dybtborende og originale; i fonetikken findes hans i disputatsen benyttede og af ham selv udarbejdede ordtypeinddeling i første trykte udformning.

Poul Andersen var en personlighed, ikke nogen stuelærd, et musisk menneske med mange interesser, glad for naturen i den danske provins, forbundet med sine fynske rødder og tæt knyttet til sin nære familie.

Gennem sit videnskabelige og pædagogiske virke gjorde Poul Andersen dialektologien til en selvstændig disciplin inden for filologien, han udførte pionerarbejdet inden for den strukturelt lingvistiske beskrivelse af de danske ømål, og han understregede metodebevidstheden inden for dialektologiens klassiske genrer, til hvilke han bidrog med ypperlig forskning. Han var drivkraften bag opbygningen af sit forskningsinstitut, således kunne han, der kom til Udvalg for Folkemaal som den ene af de to halvdags assistenter, der udgjorde hele staben, i 1971 forlade et universitetsinstitut med 9 videnskabelige medarbejdere. Flere af Poul Andersens vigtige arbejder er blevet til i

årene efter 1971. Han nåede at holde første bind af sin sidste store monografi, Sydsamsisk I, i hånden. Det er en beskrivelse af udtrykssystemet og en leksikalsk ordnet ordliste, og han vidste, at udgivelsen af bind II var sikret. Han var bl.a. gennem medlemskab af forskellige lærde selskaber anerkendt i ind- og udland som en betydelig forsker, der vil blive husket og savnet specielt naturligvis på sit eget institut. Poul Andersen betragtede sin egen indsats med stor beskedenhed, men han blev en af de store i rækken af danske modersmålsforskere.

Inger Ejiskjær

Paul H. Jensen.

Povl Johannes Jensen

3. maj 1911 – 26. maj 1985

I forsommeren 1985 – pinsedag – døde Povl Johs. Jensen, professor ved Københavns Universitet i klassisk filologi 1949-78. Han bukkede under for sygdom, men døde ikke mæt af dage. Han stod umiddelbart foran afslutningen af sit vægtige bidrag til universitetets jubilæumsværk, han havde videre planer for forskning og eftertanke, til det sidste opretholdt han forbindelsen med venner og elever gennem lange, lange telefonsamtaler, en kommunikationsform, han yndede, og som han – med suveræn beherskelse af pauser, med ironi, humor og megen bunden varme – havde gjort til en særlig kunstart. Hans sidste offentlige fremtræden var et foredrag i november 1984 'Om Platonisme i Danmark i det 16. århundrede' – et emne, som nok var terra incognita for de fleste tilhørere. Det byggede på arbejdet med universitetshistorien, og man kan se noget næsten symbolsk i kombinationen Platonisme – lærdomshistorie. Povl Johs. Jensen var allerede da mærket af sygdom, men foredraget var et af de fineste, han har holdt, lærd, underfundigt og perspektivrigt, en værdig afslutning på en lang forskergerning, der spænder meget vidt. Povl Johs. Jensens forskning strækker sig fra latinsk sprog til antik filosofi og religion, fra den antikke idetraditions sommetider skjulte liv i eftertiden til hans fags historie i snævrere forstand – og til Søren Kierkegaard. Det fremgår af hele hans forfatterskab, men måske ikke mindst af det udvalg af artikler og foredrag, en kreds af elever udsendte som et festskrift til hans 70-årsdag under den sigende titel *Cum grano salis* (1981), at den stillfærdige forsker ikke kun i udvendig forstand var alsidig. Og det siger noget om ham som person, at han var nær ven med så forskellige skikkelser som Vilhelm Grønbech, Paul V. Rubow og Louis Hjelmslev.

Povl Johs. Jensen stammede fra et grundtvigsk hjem. Han blev født 1911 i Odense som søn af overlærer, forstander for Odense Købmandsskole Rasmus Jensen og hustru Christiane, født Jørgensen. 1940 blev han gift med Jytte Linvald, datter af rigsarkivar Axel Linvald og hustru, født Hannover Cohen. Det var et lykkeligt ægteskab, og fru Linvald Jensen var lige til sin mands død en uundværlig støtte for ham, ikke mindst i de perioder, hvor hans helbred ikke var det bedste. Povl Johs. Jensen vidste allerede fra tidligt i skoletiden, at han ville studere latin; han studerede da klassisk filologi ved Københavns Universitet, hvor han 1935 blev cand.mag. med latin som hovedfag, græsk som bifag. Ansættelsesmulighederne var som bekendt ringe – i de tider –, og et par år senere tog han tillægsexamen i engelsk. Efter sin embedsexamen havde han nogle gode år på Ehlers Kollegium. 1936 modtog han universitetets guldmedalje ('Anvendelsen af de saakaldte sammensatte Tider i Passiv i Latin'), 1941 blev han dr. phil., ligeledes ved Københavns Universitet (*Det latinske Perfektsystem, Studier i Kategorierne Modus og Tempus i Ciceros Sprog*). 1942-48 var han bibliotekar ved Det kgl. Bibliotek, en stilling, der passede ham endog særdeles vel, og han skaffede sig der et indgående førstehåndskendskab ikke blot til den klassiske filologis historie, men til videnskabshistorie i det hele taget; det var en selvfølge, at daværende rigsbibliotekar Svend Dahl overdrog ham at forberede den nye systematiske katalog for udenlandske bøger, trykt efter 1950. 1945-48 var han også lektor ved universitetet i klassisk filologi, og hans sjældne beherskelse af latin gjorde ham til en højt skattet lærer i latinsk stil. 1949 afløste han Hartvig Frisch som professor i klassisk filologi, hvorved han fik mulighed for at dyrke hele sit vide interessesfelt. De første 12 år var han kollega med sin tidligere lærer Carsten Høeg, og for den tids studerende var det et meget inspirerende makkerpar. De stod vel begge i den samme tradition – i sidste ende traditionen fra Madvig –, de stillede begge meget strenge krav til sig selv og, som en selvfølge, også til de studerende, som de mødte som samarbejdspartnere – det var jo i professorvældets tid. Ellers var

de så forskellige som overhovedet muligt. Høegs kendskab til alle sider af det store fag klassisk filologi var legendarisk; hans åbne tillid til, at studerende i grunden vidste lige så meget som han selv, kunne virke skræmmende på begyndere, men var inciterende for viderekomne, der gennem hans levende engagement blev ført direkte – sommetider hovedkulds – ind i en aktiv forskningsproces. Povl Johs. Jensen, der i sine første professorår navnlig læste over sine yndlingsforfattere, de latinske poeter og de græske filosoffer, var ikke mindre stimulerende, som sine læremestre, Platon og Kierkegaard, vel forfaren i den indirekte meddelelses kunst. Hvor Høeg gik direkte til sagen, lagde Povl Johs. Jensen en vis afstand, og han var altid en formens mester. Hvad han sagde, var gennemtænkt i alle detaljer; hvad han lærte sine studenter, var ikke, hvad de skulle mene, men at lytte til en text og stille spørgsmål til en text. Fælles for Høeg og Povl Johs. Jensen var respekten for texten som en enhed af form og indhold, af sprog, stil og tanke – i den tids jargon: Udtryk og indhold. Det var på sin vis moderne synspunkter, men med rødder bagud i den klassiske filologis tradition i Danmark.

Povl Johs. Jensen følte næppe nogen indre trang til at virke som administrator; alligevel påtog han sig en række administrative opgaver, som han varetog samvittighedsfuldt og dygtigt – således var han dekan for Det filosofiske Fakultet 1958-59 og medlem af Konsistorium 1963-68. Særlig betydningsfuldt var det, at han som den første forstander for universitetets Institut for græsk og latinsk Middelalderfilologi (1961-72) – grundlagt på initiativ af Carsten Høeg – indpassede den latinske middelalderfilosofi i instituttets arbejdsfelt, således at det kom til at omfatte både den byzantinske tradition og den latinske middelalder, hovedsagelig repræsenteret af filosofien. Hermed var den ydre ramme skabt bl.a. for studiet af de danske latinsksprogede middelalderfilosoffer, der ved Det danske Sprog- og Litteraturselskab (hvoraf Povl Johs. Jensen blev medlem 1953) udgives i det monumentale værk *Corpus philosophorum Danicorum*, og hvor Povl Johs. Jensen var tilsynsførende i en længere årrække. Han blev medlem af Videnskabernes Selskab 1962 og var desuden medlem af flere nordiske videnskabsakademier. Han var medstifter af det nordiske Platonselskab 1970.

1973-78 havde han orlov fra Københavns Universitet, idet han i den periode bestred professoratet i klassisk filologi i Odense. Dermed var han vendt hjem til sin fødeø, der altid stod hans hjerte nær, og hvor han og hans hustru allerede i 1965 havde erhvervet en gård i en af de smukkeste egne af Sydfyn. Her forenede han – ikke ulig sin elskede Vergil – landlivets glæder med lærde sysler, indtil han blev afbrudt af sygdom.

Povl Johs. Jensens ydre data kunne næsten kaldes et standard-professorvita. Bagved ligger en inspiration, som går tilbage til studietiden og de tidlige kandidatår. Hans lærere på universitetet var William Norvin og Carsten Høeg. Han stod i venskabsforhold til begge og formåede som få i sin generation at gå i lære hos begge de to betydelige, men såre forskellige forskere. Fra Høeg stammede hans interesse for sproglige fænomener i videste forstand, en interesse, der var naturlig for ham med hans fine sprogøre. Det er utvivlsomt Norvin, der lagde grunden til hans livslange interesse for lærdomshistorie og græsk filosofi. Dertil kommer så inspirationen fra Vilhelm Grønbech. Den skrev sig fra en lidt senere tid, slutningen af 1930'erne, hvor Povl Johs. Jensen fungerede som sekretær ved Grønbechs udarbejdelse af de store værker *Hellenismen I-II* (1940) og *Hellas I-IV* (1942-45). Et supplementbind til *Hellas* udgav Povl Johs. Jensen efter Grønbechs død (1953), lige som han udgav det efterladte manuskript om *Philon* (1949), oprindelig tænkt som en del af et aldrig udarbejdet 3. bind af *Hellenismen*. En meget smuk mindetale om *Filologen Vilh. Grønbech* (1948, trykt i *Frie Ord*, s.å., optr. 1981) giver ud fra *Hellas* en indtrængende skildring af Grønbechs metode. »Grønbech holder sit emne ud fra sig og betragter det«, siger Povl Johs. Jensen, han gennemlyser fortiden »med lys fra vor egen tid«, men han identificerer sig aldrig med sit emne, som det hedder med indirekte brod mod de hastige rejsende, der i Grønbech ser en profet, der digter egne syner ind i sit stof.

De sproglige arbejder fra Povl Johs. Jensens hånd hører hans ungdomstid til. Disputatsen ligger i forlængelse af guldmedaljeafhandlingen, men medens guldmedaljeafhandlingen bygger på textmateriale fra Plautus til den latinske senantik, holder disputatsen sig til Ciceros sprog. Formålet er

at indkredse betydningen af det latinske perfektum, baseret på en nøjere undersøgelse af kategorierne modus og tempus. Det er en vanskelig opgave at bestemme de grammatiske kategoriers præcise semantiske indhold, og gennem tiderne er det sket på en måde, der afspejler skiftende -ismer. Forfatteren viser sit grundige kendskab til forskningshistorien og tager bestemt afstand fra enhver forståelse ud for ikke-sproglige, spekulative synspunkter, de være sig logiske eller psykologiske. Også den genetiske sprogbetragtning kritiseres, det er hensigten at henordne én bestemt betydning til en given morfologisk kategori på et givet sprogtrin – in casu Ciceros sprog. På visse punkter ligger denne opfattelse tæt op ad Madvigs, men forfatteren kan med fuld ret påpege, at Madvig – specielt hvad angår konjunktiv – ikke gennemførte sine grundsynspunkter fuldt konsekvent. Opponenterne – Carsten Høeg og Louis Hjelmslev – fandt afhandlingen præget af for stor forsigtighed, de savnede en præcis konklusion, men anerkendte fuldt ud de dybtgående teoretiske overvejelser og den fint nuancerede registrering af talrige enkeltheder. Afhandlingen bidrager væsentligt fx. til forståelsen af forholdet mellem tempus og aspekt på latin, i behandlingen af modus er den vel stærkest i kritikken; men dertil kommer respekten for hvert enkelt tekststeds særlige valeur. For en moderne læser er disputatsen et vægtigt udtryk for den tids forsøg på at forene den klassiske filologis faste metode – her i landet Madvigtraditionen – med den tidlige strukturalisme – få år efter (1943) udkom Hjelmslevs *Omkring sprogteoriens grundlæggelse*. Andre eksempler fra samme tid er Franz Blatts *Latinsk Syntaks* (1946) og Høegs øvelser over latinsk og græsk syntax. I alle tre tilfælde er der tale om både at betragte et bestemt sprogtrin som ét system og at fastholde den empiriske holdning, den præcise forståelse af detaljen. Også i sit syn på sproget blev Povl Johs. Jensen imidlertid påvirket af Grønbech (*Sprogets musik* udkom 1943), og dermed nærmede han sig traditionen fra Humboldt. Han fastholdt sin dybe respekt for Hjelmslev, men lagde efterhånden mere vægt på sprogbrugen, »ordenes liv«, sproget som udtryk for mennesket.

Den øvrige del af Povl Johs. Jensens forfatterskab er viet fortolkning, forståelsen af en forfatter, en periode eller en tradition på basis af tekster. Som antydnet er forskellen fra disputatsens grundholdning ikke så forfærdelig stor. Povl Johs. Jensens særlige måde at behandle tekster på er udtryk for en betydelig grad af reflexion. Hans indstilling må nok ses i to perspektiver: Der er dels de problemer, der uundgåeligt må melde sig for en klassisk filolog i det 20. århundrede – hvad vil det sige at fortolke tekster på døde sprog og fra en død kultur, hvad vil det sige at forstå dem på deres egne præmisser og samtidig at forstå dem som en stadig levende forudsætning for vores egen tid? Dels er der det videregående spørgsmål: Hvad betyder det i det hele taget at »forstå«, i hvilken forstand er vores tilværelse afhængig af vores historie? I et foredrag fra 1976 – betitlet *Den klassiske filologi siden Madvig* (tr. 1981) – ligger begge spørgsmål bag. Karakteristisk nok begynder Povl Johs. Jensen med at indsnævre feltet til Danmark, og – »som naturligt er« – føres vi tilbage til det klassicistiske København, Christian VIII's tid, som Povl Johs. Jensen altid nærede en stille kærlighed til – det var Hegelianismens, nyhumanismens og Romantikens periode, der i sin åndsform stod i et direkte forhold til en idealiseret »Græcitet«, naturligvis med Søren Kierkegaard som den mest originale repræsentant. Men det var i den samme tid, den klassiske filologis førstemand, Madvig, »afskaffede« latinen og brød med den klassiske tradition ved at gøre klassisk filologi til et fag på linje med andre historiske og filologiske discipliner. Det er utvivlsomt rigtigt set, at denne overgang fra selvfølgelig almindelig til specialfag her som i udlandet er afgørende også for den klassiske filologis stilling i dag. Men Povl Johs. Jensen går videre end som så. Det viser sig nemlig, at de betydeligste skikkelser i dansk klassisk filologi er Madvig, Kierkegaard og Grønbech. »Erhvervsfilologer« efter Madvig er nævnt med al respekt, men der er ingen tvivl om, hvem der er de tre store. Hvad holder dette umage trekløver sammen? Som det andetsteds utvivlsomt med rette er påpeget, er det begrebet 'autopsi' eller selvsyn. Dette begreb er ikke entydigt – og når det hos Povl Johs. Jensen er et nøglebegreb, er det sikkert også, fordi han vil fastholde en vis spænding, som kommer til udtryk netop i forholdet mellem de tre. For Madvig er idealet gennem filologiens teknik at præsentere et materiale – en tekst –, der gør det muligt for en betragter selv at dømme; hvad der videre kommer ud af mødet med teksten, er i grunden en privatsag – målt med moderne alen en noget forenklet »objektivering«. For Kierkegaard, der stadig står i et umiddelbart forhold til

»Græciteten«, er det netop engagementet eller diskussionen – fx. med Sokrates –, der er afgørende, men i sin mest kondenserede form er autopsien en religiøs bestemmelse, der transcenderer historien. I en vis forstand repræsenterer Grønbech, som Povl Johs. Jensen forstod ham, en forening af Madvig og Kierkegaard: En tilegnelse af det fremmede, hvor subjektet tænker sig selv med. I sine senere år fulgte Povl Johs. Jensen den moderne filosofiske hermeneutik med en vis reserveret interesse, men han kunne ikke forstå alle de fine ord – sagde han. Hvad han kunne have sagt, var, at de fine ord vel i grunden ikke dækkede over andet end det, han selv praktiserede, og som han havde lært af sit trekløver. Hans foredrag ender nu ikke i dristige teser eller militante konklusioner, snarere i en mæjeutisk prikken til tilhøreren. Povl Johs. Jensen var af væsen – og, fristes man til at sige, af overbevisning – sky. Hvad han ønskede, var at stille spørgsmål, gerne i paradoxets form, og hans – sokratiske – spørgsmål hvilede på en omhyggelig dokumentation, der fik teksten til at tale selv. I det ydre ikke uligt Madvig, men de to andre – Kierkegaard og Grønbech – kan ikke tænkes væk. Povl Johs. Jensen yndede for resten et bestemt Grønbechcit: Et menneske kan udtrykke sig selv gennem lutter citater, om det skal være.

Som fortolker arbejdede Povl Johs. Jensen inden for tre hovedfelter: Den antikke filosofi og dens indflydelse på eftertiden, den antikke religion og lærdomshistorien. Til den danske Platonoversættelse, ved Carsten Høeg og Hans Ræder, bidrog han med en mønstergyldig oversættelse af den meget vanskelige, halvt naturfilosofiske, halvt digteriske dialog *Timaios*. Allerede på det tidspunkt (1940) var han også på anden måde dybt engageret i arbejdet med denne dialog, nemlig i en udgivelse af Calcidius' senantikke latinske oversættelse af og kommentar til hoveddelen af *Timaios*, der bygger på mellemplatonisk eller tidlig nyplatonisk Platoninterpretation. Dette værk fik en enestående betydning for eftertiden, idet det i store dele af middelalderen simpelthen var den eneste kendte Platonoversættelse, hvorved det kom til at danne et væsentligt grundlag for Vestens kendskab til Platon og for middelalderens platonisk-prægede kosmologi. I årene umiddelbart før krigen førte arbejdet med Calcidius Povl Johs. Jensen på studierejser til en række europæiske biblioteker med henblik på håndskriftkollationering. Det videre tekstkritiske arbejde strakte sig over flere år, og i 1962 udkom den færdige udgave i serien *Corpus Platonicum Medii Aevi* under det Britiske Akademis auspicer, i dag den selvfølgelig standardtext af Calcidius. I begyndelsen arbejdede Povl Johs. Jensen sammen med svenskeren Claes Blum, efter dennes tidlige død indtrådte professor J. H. Waszink, Leiden, 1946 som medudgiver – et samarbejde, som næppe gav Povl Johs. Jensen den tilfredsstillelse, han havde kunnet forvente.

Den filosofiske linje i forfatterskabet fortsætter med bogen om *Plotin* (1948), hvor inspirationen fra Grønbech vel fremtræder mest direkte – bogen er da også tilegnet ham. Plotin – Nyplatonismens hovedskikkelse – er den sidste store hedenske filosof. Selv opfattede han sig som Platoniker, men indoptog dog store dele af den aristoteliske og den stoiske tradition. Han var filosof, men også mystiker – for en Platoniker næppe nogen modsigelse. I nyere litteratur skildres Plotin ofte enten som systematiker eller som mystiker. Povl Johs. Jensen går sin egen vej, idet han giver en fænomenologisk fremstilling, der søger at »forfølge Konturen i det Billede, der ligger bag ved Plotins Ord«. Der gives en inciterende skildring af tidsbaggrunden, miljøet i Rom, forholdet til Gnosticismen – et af bogens højdepunkter – og forholdet til den filosofiske tradition i snævrere forstand. Men hovedsagen er at lade Plotin tale sit eget sprog, at »lade Teksten selv bestemme, hvor Linierne går«. Som mystiker taler Plotin om det uudsigelige – Det Ene –, d.v.s. sproget presses ud over sin naturlige funktion. Men samtidig udtrykker han sig i sin tids filosofiske sprog. Begge dele kommer fint frem i det billede, der efterhånden aftegnes. Plotins eget »system« – hypostaselæren – bestemmer ikke direkte dispositionen, det indpasses i en skildring af de to veje, der i grunden er to sider af samme sag: På den ene side den metafysiske vej fra Det Ene til denne verden, en tidsløs skabelsesproces, hvor subjektet træder ud af sin enhed med objektet i betragtningen af sit eget væsen, på den anden side vejen opad, sjælens opstigning til sit ophav. Bogens originalitet ligger først og fremmest i dens metode; heller ikke i de små 40 år, der er gået siden dens fremkomst, er der publiceret en tilsvarende Plotinfortolkning. Den oversættelse til fransk, der foreligger, fortjener at blive trykt.

I serien *Verdensreligionernes Hovedværker* publicerede Povl Johs. Jensen et bind om *Græsk Mystik* (1953), som kan ses i forlængelse af Plotinbogen. Foruden tre traktater af Plotin er her oversat udvalgte tekster af Philon og af den hedenske og den kristne Gnosticisme (Hermesskrifterne, Valentinus). Sammen med indledningen giver oversættelsen et rigt facetteret billede af senantik-kens filosofiske og religiøse mystik, et metafysisk eller symbolsk drama med mange variationer, båret af en længsel bort fra det dennesidige, mod det evige.

Povl Johs. Jensen skrev ikke senere om græsk mystik. Han mente vistnok, at han havde nået en grænse, hvor han hverken kunne eller burde gå videre. I Platonismen ligger mystik og nøgtern skepsis side om side, og Povl Johs. Jensen følte utvivlsomt en dragning mod skeptikerens udtryksform. Om det allerinderste kan man kun tie, sagde Platon – og Povl Johs. Jensen citerede ham.

I 1969 udsendte han en lille bog om Sokrates – i det ydre en letlæst introduktion, men man skal ikke lade sig bedrage: Ingen andre steder udtrykker han sig mere underfundigt og indirekte; der står meget i den fine lille bog, men mere mellem linjerne. Povl Johs. Jensen vil, siger han med en yndlingsvending, tegne en »kontur ved hjælp af de historiske kendsgerninger«. Det lyder uskyldigt, men hvad er de historiske kendsgerninger? Som Kierkegaard i sin tid gjorde det, overrasker Povl Johs. Jensen sin læser ved at tage Aristophanes' komedie *Skyerne* som sit kronvidne, ikke Xenophon, men heller ikke Platon. I en vis forstand ligger begrundelsen lige for: Aristophanes er den eneste bevarede samtidige kilde. Men der er nok mere bag. Den platoniske Sokrates er historiens Sokrates, den Sokrates, der levede videre i traditionen helt til vore dage – naturligvis har mange skrevet om denne platoniske Sokrates, det gjorde fx. Norvin i en smuk bog fra 1933. Men historiens Sokrates er ikke identisk med den »historiske« Sokrates – den Sokrates, der ligger bag ved eller forud for Platons tolkning. Den »historiske« Sokrates er for os et spørgsmålstegn, og der er derfor al mulig grund til at gå varsomt frem. Hvad Povl Johs. Jensen gør, er gennem en minutiøs sammenstilling af de ydre træk, der kan gælde som rimeligt sikre, og ved en konfrontation med gammelgræske religiøse og moralske forestillinger at tegne »konturerne« af en overgangsskikkelse, som han fx. blev set af Aristophanes, der i mangt og meget netop står for de gamle idealer. Vi bliver ikke præsenteret for sokratiske doktriner, men for overgangen fra den gamle religion til personlig inderlighed, fra substantialitet til moralitet og subjektivitet – her at gribe tilbage til Hegels og Kierkegaards sprog ville vist ikke være Povl Johs. Jensen ukært. Tyngdepunktet er ikke så meget Sokrates som filosof, men Sokrates som religiøs tænker, omformningen af gammelt religiøst tankegods, fx. meget fint illustreret ved en sammenstilling af Sokrates' daimonion med den urgamle tanke om menneskets daimōn, i vores sprog den personificerede skæbne, der råder over hvert menneske og – negativt – afstikker grænserne for dets handlingsmuligheder. Gennem sådanne analyser forstår man, at Sokrates kunne blive Platons daimōn.

Povl Johs. Jensens studier over antik filosofi og antik religion hænger nøje sammen. I *Illustreret Religionshistorie* bidrog han med afsnittene om græsk og romersk religion (1968). Også her følges en fænomenologisk metode, d.v.s. fremstillingen holder sig nøje til kilderne, videregående og spekulative konklusioner undgås. Både det græske og det romerske afsnit koncentrerer sig om den arkaiske eller gamle religion; men da kilderne i begge kulturområder hovedsagelig stammer fra en tid, hvor den gamle religion var blevet til form og blandet med talrige senere elementer, må fremstillingen ofte have karakter af en rekonstruktion, der kan minde om arkæologens arbejde. Hovedsagen er skildringen af ritus og kultmyte og fortolkningen af religiøse grundbegreber. Allerede hos Homer ligger den gamle forestillingsverden indlejret i en kunstmytologi, for en stor del skabt af digteren selv. På det græske område får man derfor ofte bedre besked om den religiøse virkelighed gennem efterretninger om festerne de to steder, hvor vi er bedst underrettet, Athen og Delphi. På det romerske område må man søge bag om sammensmeltningen mellem græsk og romersk kultur og religion.

Fremstillingen af den græske religion, der – som naturligt er – står i gæld til Grønbechs *Hellas*, kan suppleres med et par foredrag (tr. 1981), hvor Povl Johs. Jensen fremlægger nogle vigtige grundsynspunkter, først og fremmest, at græsk religion er et yderst komplekst fænomen: Der er forskelle mellem gamle og nye guder, mellem statskulten, Dionysosdyrkelsen og mysterierne. Men

der er i det mindste ét fælleselement: Centrum ligger i selve kulthandlingen, der er ikke nogen teologisk dogmatik og ingen personlig »gudsoplevelse« – »inderligheden« er filosofernes sag.

Også Povl Johs. Jensens studier over lærdomshistorie går langt tilbage. Foredraget om *D. G. Moldenhawers katalog* (1947, tr. 1960 og 1981) udspringer direkte af biblioteksarbejdet. Det er et meget veloplagt foredrag, en overlegent kyndig fremstilling af de gamle kataloger for bibliotekets Udenlandske Afdeling som udtryk for det videnskabssyn, der går forud for Romantikken og etableringen af den nugældende fagopdeling. Senere fulgte et sprænglærd foredrag om *De kulturelle forudsætninger for Copernicus' liv og virke* (1973, optr. 1981).

Det største lærdomshistoriske arbejde – måske Povl Johs. Jensens hovedværk i det hele taget – er bidraget til Videnskabernes Selskabs mindeskrift om Madvig – *Madvig som filolog* (Johan Nicolai Madvig, et mindeskrift II, 1963, s. 1-209), der i 1981 – med mindre ændringer – udkom selvstændigt i fransk oversættelse. Det er en stofmættet og righoldig bog, der gennem skildringen af filologen Madvig samtidig er en indføring både i filologisk metode og i den klassiske filologis historie. Bogen er klart disponeret: Madvigs almindelige opfattelse af den klassiske filologi som fag, Madvig som lingvist, som tekstkritiker, som historiker. Gennem disse afsnit fremstår et klart billede af en overordentlig begavelse, navnlig inden for fagets formelle områder. Men det er langt fra det hele. I det første afsnit ser man Madvigs bestræbelse på at konstituere den klassiske filologi som fag med egen metodik. Det er det tyske begreb *Altertumswissenschaft*, der hermed introduceres i Danmark, en »betragtning« eller »autopsi« af alle sider af Antikken. I sine hyppigt gentagne forelæsningsnoter over »Filologiens encyklopædi« gav Madvig en systematisk oversigt over hele faget – et forsøg, man næppe ville turde indlade sig på i dag –, men han distancerede sig klart fra den idealiserende eller spekulative tendens i tilsvarende tyske »encyklopædier« (fx. Boeckh). I sprogvidenskab er Madvigs indsats først og fremmest den præcise, deskriptive fremstilling af den latinske og den græske syntax, baseret på et almindeligt sprogsyn, der er fremlagt i en række mindre sprogteoretiske afhandlinger. Povl Johs. Jensen, der jo allerede i sin disputats grundigt havde diskuteret Madvigs grammatik, udnytter hele dette materiale og viser, hvordan Madvig også her vender sig mod Romantikken – først og fremmest Humboldts sprogfilosofi. Tekstkritikken er som bekendt en hæderkronet gammel disciplin, og det er også velkendt, at Madvig på det område nåede det geniale; Povl Johs. Jensens detaljerede gennemgang er en bedrift ikke mindst ved at afdække metodologien bag Madvigs konjekturalkritik. I afsnittet om Madvig som historiker – først og fremmest værket om *Den romerske Stats Forfatning og Forvaltning* – viser han, hvordan Madvig fortsatte traditionen fra Niebuhr, igen polemisk vendt mod en spekulativ tysker – Mommsen. Overalt fremstår Madvig som den nøgterne forsker, der søger sikker grund under fødderne, og som på flere punkter – fx. som sprogvidenskabsmand – foregriber moderne problemstillinger. Men det er alligevel ikke alt det, der gør størst indtryk ved læsningen af Madvigbogen. Ved siden af skildringen af Madvig som forskerpersonlighed og placeringen af ham i en historisk kontekst aftegner hele den problematik sig, der er nævnt ovenfor – den klassiske filologis stilling i historisk perspektiv. Lad være, at Madvig selv af gode grunde ikke kunne betragte sin indsats i historiens lys – han har vel ikke kunnet se, at han i mangt og meget alligevel var afhængig af Romantikken, at fx. begrebet »Altertumswissenschaft« er et barn af det romantiske kultursyn. Det kan man se i dag – i hvert fald i kraft af Povl Johs. Jensens indsats –, men bagved ligger stadigvæk spørgsmålet om formidlingen af den antikke kultur i en tid, hvor historisk erkendelse og selvforståelse gennem historien ikke er en selvfølge og dog må føles som et uafviseligt krav. Jeg har omtalt, hvorledes Povl Johs. Jensen selv udnyttede begrebet autopsi.

Povl Johs. Jensens sidste værk kan læses som Madvigtidens forhistorie. Det drejer sig om behandlingen af de klassiske studier i Danmark før 1800, hans afsnit af universitetshistorien, hvorefter han var medredaktør. Arbejdet var ved Povl Johs. Jensens død så vidt fremskredent (der manglede stort set kun nogle noter og henvisninger), at det heldigvis kan publiceres. Tiden før 1800 er først og fremmest karakteriseret ved, at de klassiske studier var en forudsætning for alle videnskaber – tidens naturvidenskabsmænd var og måtte være funderede i de gamle auctores, Platonisme og Aristotelisme var levende realiteter inden for ethvert fagområde. Selv om værket

ikke er centreret om én person, er det på mange punkter bygget op lige som Madvigbogen. Et meget stort stof præsenteres – deriblandt megen litteratur, som i århundreder nok ikke har haft andre læsere end Povl Johs. Jensen –, men derigennem åbnes vidtrækkende idehistoriske perspektiver og europæiske sammenhænge – reformationstiden, Ramismen («Platonismen i det 16. århundrede»), ortodoxien, Holbergs tid. Man kan roligt betegne dette afsnit af universitetshistorien som et pionerværk.

Med stor interesse gik Povl Johs. Jensen op i sit arbejde ved universitetet i Odense. Men i sit hjerte var han Københavns Universitets mand, og han var det gamle universitets mand. Det ser man i et af ham at være usædvanlig hvast foredrag om Københavns Universitet i dag – med undertitel: Universitetets afskaffelse som universitet? (1980, tr. 1981). Han kæmpede for forskningens kontinuitet og autonomi, så med ublide øjne på indførelsen af »demokratisme« i »demokratiets« navn og kaldte studenteroprørerne småborgerlige. Sådan omtrent kan man vel resumere hans holdning i fad normalprosa. Selv anvendte han sin sædvanlige underfundigt-ironiske stil, som sædvanlig krævede han en vis intellektuel anstrengelse af tilhører og læser, og han forudsatte, at diskussionen drejede sig om videnskab. Måske vidste den kloge mand ikke, at universitetsdebat i dag føres på slagord og uigennemskuelige prognoser.

Et godt eksempel på kontinuitetens og traditionens betydning har Povl Johs. Jensen selv leveret i sine Kierkegaardstudier. Jeg ved ikke, hvor langt tilbage hans interesse for Kierkegaard går, men man kan forestille sig, at Sokrates har været anledningen. I hvert fald er det gennemgående motiv i en række artikler og foredrag Kierkegaards forhold til Antikken, det vil sige til Sokrates og Platon. Povl Johs. Jensen havde planer om videregående studier af Kierkegaards disputats, et emne, han allerede havde behandlet i et vægtigt foredrag fra 1975 (*Sokrates og Kierkegaards disputats*, tr. 1981). Temaet er naturligvis først og fremmest en analyse af mag. Kierkegaards forhold til Sokrates, gennemført med elegance; men derigennem vises det også, hvordan Kierkegaard både udnyttede og distancerede sig fra Hegel og den samtidige Sokratesforskning. Det, som Povl Johs. Jensen i disse studier indkredser, er den Kierkegaard, der i stil og form kappes med Platon og udnytter sin græske lærdom, som kan diskutere direkte med Sokrates, og som på sin specielle måde står for samtidens idealiserede opfattelse af »Græciteten«, kort sagt klassicismens Kierkegaard i Christian VIII's København. Der tales ikke direkte om Kierkegaard som kristen tænker. Men deraf skal man ikke drage forhastede slutninger. Jeg tror, Povl Johs. Jensen følte sig både som Hellener og som kristen. Men han har selv valgt, hvad han ville tie om.

Povl Johs. Jensen var traditionalist, en lærd traditionalist, han opfattede sig sikkert som vogter af traditionen i en nedgangstid, men også som varetager af en speciel dansk tradition – han var det danske sprogs lykkelige elsker, og næsten hele hans forfatterskab er skrevet på dansk. Hans fine selvironi gjorde ham tilbageholdende – han ville ikke plage sine omgivelser med skråsikre standpunkter, men tilskynde med spørgsmål, og han kunne virke undvigende, hvis der stilledes spørgsmål til ham. Hans venlige ironi kunne dog også slå over i sarkasme og harme, mildhed og lidenskab lå tæt på hinanden, men han var en trofast ven, kollega og mentor, hjertelig, uden pågaaenhed. Man skulle ikke vente at lære Povl Johs. Jensen at kende på en studs. »Hvordan der ser ud i et andet menneskes indre, kan man ikke vide, og skal man vistnok heller ikke ville vide«, sagde han ved Louis Hjelmslevs begravelse.

Povl Johs. Jensen efterlader sig ikke elever i den forstand, at en hær af filologiske stridsmænd står parat for at udbrede hans »lære«. Men han har mange elever, som af ham har lært den vanskelige kunst at læse, at lytte og at spørge.

De vil ære hans minde.

I festskriftet *Cum grano salis* findes en bibliografi over Povl Johs. Jensens skrifter. Flere af de ovenfor omtalte foredrag og artikler er, som angivet, trykt 1981, d.v.s. i *Cum grano salis*. En nekrolog ved Johnny Christensen og Jens Erik Skydsgaard fremkommer i *Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Oversigt over Selskabets Virksomhed*, 1985-86.

Karsten Friis Johansen

